ਕਿਸ਼ਨ ਚੰਦ ਜੈਨ

ਬਨਾਮ

ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ & ਹੋਰ

(2021 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰ. 990)

ਅਗਸਤ 17, 2023

[ਡਾ. ਧਨੰਜ□ ਵਾਈ ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਸੀ.ਜੇ.ਆਈ,

ਪਾਮਿਦੀਘੰਤਮ ਸ੍ਰੀ ਨਰਸਿੰਘਾ* ਅਤੇ

ਜੇ.ਬੀ. ਪਾਰਦੀਵਾਲਾ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਮੁੱਦਾ : ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 2005 ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ।

ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 2005 – ਧਾਰਾਵਾਂ 3 ਅਤੇ 4 – ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ – ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦਾ ਸਿਦਾਂਤ:

ਫੈਸਲਾ : ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਇਕੱਠੇ ਚੱਲਦੇ ਹਨ – ਜਦੋਂ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਕੋਲ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ 'ਸੂਚਨਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ' ਹੋਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਹਿ-ਸੰਬੰਧੀ 'ਡਿਊਟੀ' ਨੂੰ ਧਾਰਾ 4 ਵਿੱਚ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ – ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਅਸਲ ਕੇਂਦਰ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨਕ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਫਰਜ਼ 'ਤੇ ਟਿਕਿਆ ਹੈ – ਸਟੈਚਯੂਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਸਤੂ ਸਿਰਫ ਤਦ ਹੀ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇਕਰ 'ਅਧਿਕਾਰ ਧਾਰਕਾਂ' ਅਤੇ 'ਫਰਜ਼ ਧਾਰਕਾਂ' ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦਾ ਸਿਦਾਂਤ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇ – ਕੇਂਦਰੀ ਸੂਚਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸੂਚਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਪਛਾਣ ਮਿਲੀ ਹੈ – ਕੇਂਦਰੀ ਸੂਚਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸੂਚਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 4 ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਲਾਗੂਕਰਨ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਮਾਨੀਟਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਰਸੋਨਲ ਅਤੇ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਹੈ – ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਧਾਰਾ 25 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਅਧੀਨ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 2005 – ਧਾਰਾ 25 – 'ਮਾਨੀਟਰਿੰਗ ਅਤੇ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ' ਦਾ ਤੰਤਰ – ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਭਾਰਤੀ ਚਾਰਟਰਡ ਅਕਾਊਂਟੈਂਟਸ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਬਨਾਮ ਸ਼ੈਨਕ ਐਚ. ਸਤਿਆ ਅਤੇ ਹੋਰ (2011) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 781 : [2011] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 328; ਸਰਕਾਰ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ ਦਿੱਲੀ) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ

(2018) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 501 : [2018] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1; ਵਿਜੈ ਰਾਜਮੋਹਨਬਨਾਮ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. (2021) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 329 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਕੇਂਦਰੀ ਮਾਧਿਅਮਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮਆਦਿਤਿਆ ਬੰਦੋਪਾਧਿਆਇ ਅਤੇ ਹੋਰ (2011) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 497 :[2011] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1028; ਵਰਹੋਵੇਨ, ਮਾਰੀ-ਏਮਾਨੂਏਲਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ

(2016) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 455 : [2016]3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 481; ਕੇਂਦਰੀ ਜਨ ਸੂਚਨਾ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਸੁਪਰੀਮਕੋਰਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਅਗਰਵਾਲ (2020) 5ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 481 : [2019] 16 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 424 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਸਿਵਲ ਮੂਲ ਅਧਿਕਾਰਤਾ : ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ.990 ਆਫ 2021।

(ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਅਧੀਨ)

ਕਿਸ਼ਨ ਚੰਦ ਜੈਨ, ਰਾਜੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਈ. ਸੀ. ਅਗਰਵਾਲਾ, ਐਡਵੋਕੇਟਸ ਲਈਪਟੀਸ਼ਨਰ।

ਤੁਸ਼ਾਰ ਮੇਹਤਾ, ਐਸ.ਜੀ., ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਮਾਧਵੀ ਦੀਵਾਨ, ਏ.ਐਸ.ਜੀ., ਪੀ.ਵੀ. ਯੋਗੇਸ਼ਵਰਨ,ਏ.ਏ.ਜੀ., ਵੀ. ਕੇ. ਸ਼ੁਕਲਾ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਅਨਮੋਲ ਚਾਵਲਾ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਨਿਧੀ ਖਾਰੇਸ, ਰਜਤਨੈਰ, ਐਸ ਐਸ ਰੇਬੇਲੋ, ਪੀ ਵੀ ਯੋਗੇਸ਼ਵਰਨ, ਅਰਵਿੰਦ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਆਦਰਸ਼ਉਪਾਧਿਆਇ, ਪੱਲਵੀ ਕੁਮਾਰ, ਡਾ. ਮੋਨਿਕਾ ਗੁਸਾਈਨ, ਅਭਿਨਵ ਮੁਕਰਜੀ, ਅਕਸ਼ੈਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ, ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਬਿਨੂ ਸਿਨਹਾ, ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀ ਵਿਜ, ਸਾਕੇਤ ਸਿੰਘਸ੍ਰੀਮਤੀ ਸੰਗੀਤਾ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਮਧੁਲਿਮਾ ਭੱਟਾਚਾਰਜੀ,ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਉਰਮੀ ਕੌਰ, ਪੁਰੁਸ਼ੋਤਮੈਨਾ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਅਨੁਰਾਧਾ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਸੰਦੀਪਮਹਨੂਤ ਰਿਸ਼ਨ ਨਾਜ਼ਕੀ, ਪੋਲੰਕੀ ਗੌਡਾਮ, ਟੀ ਵਿਜਯ ਭਾਸਕਰ ਰੈਂਡੀ,ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਨੀਤੀ ਅਹੋਂਸਾਰਾ, ਵੀ ਕੇ ਵਿਸ਼ਿਰ ਘੋਧੁਰੀ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਰਾਜੇਸ਼ਵਰੀ ਮੁਖਰਜੀ,ਸ਼ਿਰੀਸ਼ਸ਼ਾ ਪੀਚਾਰਾ, ਰਾਜੀਵ ਕੁਮਾਰ ਚੌਧਰੀ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਪੱਲਵੀ, ਦੁਵ੍ਵਰੀਸੁਭਰਮਹਾ, ਭਾਨੁਜਜਵਾਲਾ ਰਿਗਨਾ ਸੁੰਦਲ, ਸੰਨੀ ਚੌਧਰੀ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਅਬੂਸ਼ਰਮਾ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਦੀਪਾ, ਯਸ਼ਜੈ ਸਿੰਘ, ਬੁਈਉੱਡੋ ਸੁਧੀਰ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਤਨਵੀ ਵਰਮਾ,ਅਭੈ ਅਨਿਲ ਅੰਤੁਰਕਰ, ਧ੍ਰਵ ਟੈਂਕ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਡੀ.ਆਰ.ਆਰ. ਦੇਸ਼ਪਾਂਡੇ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗੀ,ਅਭਿਮਨਯੂ ਤੇਵਾਰੀ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਏਲਿਜ਼ ਬ੍ਰੇ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਕੇ. ਏਂਟਾਲੀ ਸੇਮੌ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਲਿਮਾਇਨਲਾ ਜਾਮਿਰ,ਅਮਿਤ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਚੁਬਾਲੇਮਾ ਚੰਗ, ਪ੍ਰਾਂਗ ਨਿਊਮਾਈ, ਰਾਜੀਵ ਸ਼ੰਕਰਦ੍ਵਿਵੇਦੀ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਮਧੁਮਿਤਾ ਬੋਰਾ, ਪਵਨ ਕਿਸ਼ੋਰ ਸਿੰਘ, ਦੀਪੰਕਰ ਸਿੰਘ,ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਪੈਰਵੀ ਵੈਦ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਬੁਬੁਲੀਨਾ ਚਕਰਬਿੰਦ, ਗਰਬੀ ਮਾਝੀ, ਪਿਊਰਿਟੀ ਅਵਿਨ,ਅਨੁਥਿਧਾ ਪਾਂਡੇ, ਅਨਰੀਤਾ ਸੰਗਾ, ਸੌਵੇ ਸਿੱਧੋਥ ਸ੍ਰੀਨਿਵਾਸੀ ਚੌਧਰੀ, ਸੁਸ਼੍ਰੀਸ੍ਰੀਰੁਧੇ, ਏ. ਪ੍ਰਭਾ, ਭਵਾਂਤੀ ਭੋਲਾਰ, ਸਾਰਯਾਨਾਰ, ਬੋਮ ਹਾਸ, ਨਿਕਾਂਜ ਸੰਗਤੀ,ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਅਨੰਤਵੰਦਨਾ, ਚੰਦ ਰਾਜਕੰਗਾਂਗ, ਅਸਮਾਏਰ ਅਥਿਆਂਕਾਰ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਚੌਧੁਰੀ ਅਦਿਤੀ,ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਵਾਨੀ ਵਰਨਦਨਾ ਛੇਤਰੀ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਸੁਗੰਧ ਰਾਠੇਰ, ਵਿਸ਼ਨੂ ਸ਼ਰਮਾ,ਅਨੁਪਮਾ ਸ਼ਰਮਾ, ਵੀ.ਐਨ., ਨਾਘਾਫਨੀ, ਮੰਦੇਨਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਗੁਪਤਾ, ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਮਿਤਾਭੱਟਾ, ਕੁਸ਼ਕਰਮਿਸ਼ਮ ਪਰਮ ਕੁਮਾਰ, ਕਰੁਣ ਸ਼ਰਮਾ, ਜਤਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰਵਰਮਾ, ਪ੍ਰਿਖਰਮ ਮਾਸਲਾ, ਰਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਮਿਸਰਾ, ਜਯੰਤ ਮੋਹਨ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਆਦਿਆਸ਼੍ਰੀ ਦੁੱਤਾ, ਐਡਵੋਕੇਟਸ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

ਪਾਮਿਦੀਘੰਟਮ ਸ੍ਰੀ ਨਰਸਿੰਘਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ।

1. ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 32 ਅਧੀਨ ਦਾਇਰ ਇਹ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਜਨਹਿੱਤ ਦੀ ਲਿਟੀਗੇਸ਼ਨ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਕਈ ਰਾਹਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਤਿੰਨ ਪੰਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਰ ਸਿਰਫ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 2005 ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਦੇ ਮੰਡੇਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੈ।' ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਰਦਾਸ ਸਿਰਫ ਧਾਰਾ 4 ਅਧੀਨ ਸੂਚੀਬੱਧ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦਾਇਤਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਹਵਾਲੇ ਲਈ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ:

"4. ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਦਾਇਤਵ-

(i) ਹਰ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ—

(a) ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੈਟਲੈਗਡ ਅਤੇ ਇੰਡੈਕਸਡ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਢੰਗ ਅਤੇ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਰਿਕਾਰਡ ਜੋ ਕੰਪਿਊਟਰਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚਿਤ ਹਨ, ਉਚਿਤ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਦੇ

ਅਧੀਨ, ਕੰਪਿਊਟਰਾਈਜ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿਸਟਮਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨੈੱਟਵਰਕ ਰਾਹੀਂ ਜੋੜੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਸੁਖਾਲੀ ਹੋਵੇ;

(b) ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸੌ ਵੀਹ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ, —

(i) ਆਪਣੇ ਸੰਗਠਨ, ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ;

(ii) ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਫਰਜ਼;

(iii) ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਤਰੀਕਾ, ਸਮੇਤ ਨਿਗਰਾਨੀ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦੇ ਚੈਨਲ;

(iv) ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਨਿਰਵਾਹ ਲਈ ਇਸ ਨੇ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਮਿਆਰ;

(v) ਨਿਯਮ, ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ, ਹਦਾਇਤਾਂ, ਮੈਨੂਅਲ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ, ਜੋ ਇਸ ਕੇ ਕੰਟਰੋਲ ਹੇਠ ਹਨ ਜਾਂ ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਨਿਰਵਾਹ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ;

(vi) ਉਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦਾ ਬਿਆਨ ਜੋ ਇਸ ਕੇ ਕੰਟਰੋਲ ਹੇਠ ਹਨ ਜਾਂ ਜੋ ਇਸ ਕੇ ਕੰਟਰੋਲ ਹੇਠ ਹਨ;

(vii) ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਜੋ ਇਸ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਜਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਜਨਤਾ ਦੇ ਸਦੱਸਿਆਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਵ ਲਈ ਮੌਜੂਦ ਹੈ

(viii) ਬੋਰਡਾਂ, ਕੌਂਸਲਾਂ, ਕਮੇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਜਿਹੇ ਸਰੀਰਾਂ ਦਾ ਬਿਆਨ ਜੋ ਦੋ ਜਾਂ ਦੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ ਸਲਾਹ ਲਈ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਉਹ ਬੋਰਡ, ਕੌਂਸਲਾਂ, ਕਮੇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਰੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਜਨਤਾ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਦੇ ਮਿੰਟ ਜਨਤਾ ਲਈ ਸੁਲਭ ਹਨ।

(ix) ਇਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀ;

(x) ਇਸ ਦੇ ਹਰੇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮਾਸਿਕ ਮੁਆਵਜ਼ਾ, ਇਸ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਸਮੇਤ;

(xi) ਇਸ ਦੇ ਹਰੇਕ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਆਵੰਟਿਤ ਬਜਟ, ਸਾਰੇ ਯੋਜਨਾਵਾਂ, ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਖਰਚਿਆਂ ਅਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖਰਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ;

(xii) ਸਬਸਿਡੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੇ ਨਿਰਵਾਹ ਦਾ ਢੰਗ, ਆਵੰਟਿਤ ਰਕਮਾਂ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੇ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਸਮੇਤ;

(xiii) ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਰਿਆਇਤਾਂ, ਪਰਮਿਟਾਂ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾਓਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ;

(xiv) ਉਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਜੋ ਇਸ ਕੋਲ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਜਾਂ ਜੋ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਘਟਾਈ ਗਈ;

(xv) ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਕ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਜਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਕਾਰਜ ਘੰਟੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਜਨਤਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੋਵੇ;

(xvi) ਪਬਲਿਕ ਇਨਫਾਰਮੇਸ਼ਨ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ, ਅਹੁਦੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੇਰਵੇ;

(xvii) ਅਜਿਹੀ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜੋ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਰ ਸਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਅੱਪਡੇਟ ਕਰੋ;

(c) ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਨੀਤੀਆਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਐਲਾਨਦੇ ਸਮੇਂ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ;

(d) ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਜਾਂ ਅਰਧ-ਨਿਆਇਕ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰੋ।

(2) ਹਰ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਇਹ ਲਗਾਤਾਰ ਯਤਨ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡ (ਬੀ) ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਤਾਂ ਜੋ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਇੰਟਰਨੈਟ ਸਮੇਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਚਾਰ ਮਾਧਿਅਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਨਿਯਮਤ ਅੰਤਰਾਲਾਂ 'ਤੇ ਜਿੰਨੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਸੂਚਨਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਸੂਚਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ ਪਵੇ।

(3) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਹਰ ਸੂਚਨਾ ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਰੂਪ ਅਤੇ ਢੰਗ ਵਿੱਚ ਫੈਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਜਨਤਾ ਲਈ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸੁਲਭ ਹੋਵੇ।

(4) ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਗਤ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ, ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਉਸ ਸਥਾਨਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸੰਚਾਰ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅਸਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਫੈਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਨੂੰ ਜਿੰਨੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ, ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸੁਲਭ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕੇਂਦਰੀ ਜਨਤਕ ਸੂਚਨਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਰਾਜ ਜਨਤਕ ਸੂਚਨਾ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਮੁਫਤ ਜਾਂ ਮਾਧਿਅਮ ਜਾਂ ਛਪਾਈ ਲਾਗਤ ਮੁੱਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਵਿਆਖਿਆ.—ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (3) ਅਤੇ (4) ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, "ਫੈਲਾਇਆ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਸੂਚਨਾ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਬੋਰਡਾਂ, ਅਖਬਾਰਾਂ, ਜਨਤਕ ਐਲਾਨਾਂ, ਮੀਡੀਆ ਬ੍ਰਾਡਕਾਸਟਾਂ, ਇੰਟਰਨੈਟ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ, ਸਮੇਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਦਫਤਰਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੁਆਰਾ, ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ ਜਾਂ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ।

2. ਧਾਰਾ 4(1) ਅਧੀਨ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਦਾਇਤਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ: (i) ਸਾਰੇ ਜਨਤਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ; (ii) ਸਾਰੀਆਂ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਦੀ ਕੈਟਾਲਾਗਿੰਗ ਅਤੇ ਇੰਡੈਕਸਿੰਗ; (iii) ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ, ਫੰਕਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਡਿਊਟੀਆਂ, ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਅਪਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਤਰੀਕੇ, ਤਨਖਾਹ ਢਾਂਚਾ, ਬਜਟ ਆਵੰਟਨ, ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਐਲਾਨਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਰਧ-ਨਿਆਇਕ ਫੈਸਲਿਆਂ ਲਈ ਕਾਰਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡ (ਬੀ) ਅਧੀਨ ਸੂਚਨਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਬਾਧਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਸੂਚਨਾ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸੁਲਭ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਫੈਲਾਉਣ ਲਈ। ਧਾਰਾ 4 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

3. ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਟਿੱਪਣੀ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਨਾਮਤ: ਭਾਰਤੀ ਚਾਰਟਰਡ ਅਕਾਊਂਟੈਂਟਸ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਬਨਾਮ ਸ਼ੈਨਕ ਐਚ. ਸਤਿਆ ਅਤੇ ਹੋਰ (2011) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 781:

"23. ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, (i) ਜਾਣਕਾਰੀ ਜੋ ਹਰ ਪਬਲਿਕ ਅਥਾਰਿਟੀ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਵਿੱਚ ਪਾਰਦਰਸ਼ਿਤਾ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਨੂੰ ਬਢਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਨਾਲ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਜਾਂ ਹੌਸਲਾਸ਼ਾਹੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4(1) ਦੇ ਉਪਧਾਰਾਵਾਂ (ਬੀ) ਅਤੇ (ਸੀ) ਵਿੱਚ ਗਿਣਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ; ਅਤੇ (ii) ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜੋ ਪਬਲਿਕ ਅਥਾਰਿਟੀਆਂ ਕੋਲ ਹੈ ਪਰ ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 4(1)(ਬੀ) ਅਤੇ (ਸੀ) ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਅਧੀਨ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ, ਪਬਲਿਕ ਅਥਾਰਿਟੀਆਂ ਉੱਤੇ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਫੈਲਾਉਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੋਣ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਜਨਤਾ ਲਈ

ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸੁਲਭ ਹੋ ਸਕੇ। ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 4(1)(ਬੀ) ਅਤੇ (ਸੀ) ਅਧੀਨ ਗਿਣਤੀ ਜਾਂ ਗਿਣਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਥਾਰਿਟੀਆਂ ਨੂੰ ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਸਕਰਿਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲੜਾਈ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਰਹੇ। ਪਰ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜੋ ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 4(1)(ਬੀ) ਅਤੇ (ਸੀ) ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਖੁਲਾਸੇ ਤੋਂ ਛੋਟ ਹਨ।"

24. ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪਾਰਦਰਸ਼ਿਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਨੂੰ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਪਰ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਬਰਾਬਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਪਬਲਿਕ ਹਿੱਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਪਬਲਿਕ ਅਥਾਰਿਟੀਆਂ ਦਾ ਕੁਸ਼ਲ ਕਾਰਜ, ਸੀਮਿਤ ਵਿੱਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦਾ ਸਿਰਫ਼ਮੂਹਰਤਾ ਵਰਤੋਂ, ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਆਦਿ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਜਾਂ ਕੁਰਬਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਕਰਾਉਂਦੇ ਪਬਲਿਕ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ਿਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਤਾਂ ਜੋ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਆ ਸਕੇ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ, ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਹ ਵੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਕੁਸ਼ਲ ਕਾਰਜ, ਸੀਮਿਤ ਵਿੱਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦੇ ਆਪਟੀਮਮ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਾ ਕਰੇ। ਜਦਕਿ ਧਾਰਾਵਾਂ 3 ਅਤੇ 4 ਪਹਿਲੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਧਾਰਾਵਾਂ 8, 9, 10 ਅਤੇ 11 ਦੂਜੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।"

4. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 4 ਅਧੀਨ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਲਾਏ ਗਏ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰਦਾਸ ਵੱਲ ਸੰਦਰਭਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਮੰਗਦਾ ਹੈ:

(a) ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਧਾਰਾ 4 ਅਧੀਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੁਓ ਮੋਤੁ ਖੁਲਾਸੇ ਇੱਕ ਸਕਰੀਆ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕਰਨ;

(b) ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵੈਬਸਾਈਟ ਖੁਲਾਸੇ ਪੂਰੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 07.11.2019 ਦੀ ਓ.ਐਮ. ਦੇ ਕਲਾਜ਼ ਨੰਬਰ 2.2 ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ;

(c) ਧਾਰਾ 4 ਅਧੀਨ ਤੀਜੇ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਆਡਿਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਕਰੀਆ ਖੁਲਾਸੇ ਪੈਕੇਜ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਕਟ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ 07.11.2019 ਦੀ ਓ.ਐਮ. ਦੇ ਕਲਾਜ਼ 4.4 ਨਾਲ;

(d) ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਨੋਡਲ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸਕਰੀਆ ਖੁਲਾਸੇ ਦਿਸ਼ਾਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੋਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 07.11.2019 ਦੀ ਓ.ਐਮ. ਦੇ ਕਲਾਜ਼ 5.1 ਅਨੁਸਾਰ;

(e) ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ/ਰਾਜ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਕਿ ਉਹ 07.11.2019 ਦੀ ਓ.ਐਮ. ਦੇ ਕਲਾਜ਼ 4.5 ਅਨੁਸਾਰ ਤੀਜੇ ਪਾਰਟੀ ਆਡਿਟ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ;

(f) ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਖੁਲਾਸੇ ਦਿਸ਼ਾਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਲਾਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 07.11.2019 ਦੀ ਓ.ਐਮ. ਦੇ ਕਲਾਜ਼ 6.1 ਅਨੁਸਾਰ; ਅਤੇ

(g) ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ 'ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ' ਭੇਜਣ ਲਈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 07.11.2019 ਦੀ ਓ.ਐਮ. ਦੇ ਕਲਾਜ਼ 4.3 ਅਨੁਸਾਰ।

5. ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਅਰਦਾਸਾਂ ਧਾਰਾ 4 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਅਮਲ ਲਈ ਹਨ, ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਲ 07.11.2019 ਦੀ ਓ.ਐਮ. ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ।

6. ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਨੇ 'ਸਬਮਿਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਨੋਟ' ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 4 ਦੇ ਵਿਧਾਨਿਕ ਮੰਡੇਟ ਦੇ ਅਮਲ ਲਈ ਉਠਾਏ ਗਏ ਕਦਮਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਨੂੰ ਸੰਦਰਭਿਤ ਕਰਾਂਗੇ।

7. ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ, ਪਰਸੋਨਲ ਅਤੇ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਵਿਭਾਗ ਨੇ 06.05.2011 ਨੂੰ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਅਤੇ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ, ਸੈਕਸ਼ਨ 4. ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਝ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ 15.04.2013 ਦੀ ਓ.ਐਮ. ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਇਹ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸੈਕਸ਼ਨ 4 ਅਧੀਨ ਸੁਓ ਮੋਟੋ ਪ੍ਰੋਐਕਟਿਵ ਡਿਸਕਲੋਜ਼ਰ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਲਣ ਅਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਲਈ ਇੱਕ ਤੰਤਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

8. ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰ ਪਬਲਿਕ ਅਥਾਰਿਟੀ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਦਮ ਉਠਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ:

(ਅ) ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸੀ.ਆਈ.ਸੀ. ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਭੇਜੋ; (ਬੀ) ਹਰ ਸਾਲ ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ., ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 4(1)(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਪ੍ਰੋਐਕਟਿਵ ਡਿਸਕਲੋਜ਼ਰ ਪੈਕੇਜ ਨੂੰ ਤੀਜੇ ਪਾਰਟੀ ਆਡਿਟ ਦੁਆਰਾ ਹਰ ਸਾਲ ਆਡਿਟ ਕਰਵਾਓ। ਇਹ ਸੀ.ਆਈ.ਸੀ. ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਵੈਬਸਾਈਟਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਸਾਲਾਨਾ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਚਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਪਬਲਿਕ ਅਥਾਰਿਟੀ ਦੀ ਵੈਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇਹ ਲੋੜ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖੇਗੀ; (ਸੀ) ਸੀ.ਆਈ.ਸੀ. ਨੂੰ ਹਰ ਮੰਤਰਾਲਾ/ਪਬਲਿਕ ਅਥਾਰਿਟੀ ਦੀਆਂ ਤੀਜੇ ਪਾਰਟੀ ਆਡਿਟ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਮੰਤਰਾਲਾ/ਪਬਲਿਕ ਅਥਾਰਿਟੀ ਨੂੰ ਸਲਾਹ/ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ; (ਡੀ) ਸੀ.ਆਈ.ਸੀ. ਨੂੰ ਹਰ ਸਾਲ ਕੁਝ ਮੰਤਰਾਲਿਆਂ/ ਪਬਲਿਕ ਅਥਾਰਿਟੀਆਂ ਦੇ ਨਮੂਨਾ ਆਡਿਟ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਆਈਟਮਾਂ ਦੀ ਪਰਿਆਪਤਾ ਅਤੇ ਮੰਤਰਾਲਾ/ਪਬਲਿਕ ਅਥਾਰਿਟੀ ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ; (ਈ) ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਜੋ ਕਿ ਜੁਆਇੰਟ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰਾਲਾ/ਪਬਲਿਕ ਅਥਾਰਿਟੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਐਕਟਿਵ ਡਿਸਕਲੋਜ਼ਰ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਨੋਡਲ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ (ਐਫ) ਹਰ ਮੰਤਰਾਲਾ/ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਾਲਾਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਧਿਆਇ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਐਕਟਿਵ ਡਿਸਕਲੋਜ਼ਰ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਬਾਰੇ ਵੇਰਵੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।"

9. ਇਹ ਓ.ਐਮ. ਦੀ ਤਾਰੀਖ 15.04.2013 ਦੇ ਕਲਾਜ਼ 4 ਨੂੰ ਰੈਫਰ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਪਾਲਣ ਤੰਤਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ:

"4.0 ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸੁਓ ਮੋਟੋ (ਪ੍ਰੋਐਕਟਿਵ) ਡਿਸਕਲੋਜ਼ਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ।

4.1 ਹਰ ਮੰਤਰਾਲਾ/ਪਬਲਿਕ ਅਥਾਰਿਟੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ 6 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੋ ਜਾਣ।

4.2 ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰੋਐਕਟਿਵ ਖੁਲਾਸਾ ਲਈ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਡਿਜੀਟਾਈਜ਼ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਮੰਤਰਾਲਿਆਂ/ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਇਹ ਕੰਮ ਬਾਹਰਲੇ ਸੋਰਸ ਨਾਲ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਜਲਦੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਉਸ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਯੋਜਨਾ/ਗੈਰ-ਯੋਜਨਾ ਫੰਡਾਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

4.3 ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ, URL ਲਿੰਕ ਸਮੇਤ, ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਅਵਧੀ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਲਦੀ ਹੀ DoPT ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਭੇਜਣੀ ਚਾਹੀਦੀ

ਹੈ।

4.4 ਹਰੇਕ ਮੰਤਰਾਲਾ/ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੋਐਕਟਿਵ ਖੁਲਾਸਾ ਪੈਕੇਜ ਦਾ ਹਰ ਸਾਲ ਤੀਜੇ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਆਡਿਟ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਡਿਟ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਐਕਟਿਵ ਖੁਲਾਸਾ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਅਤੇ ਪੈਕੇਜ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਆਈਟਮਾਂ ਦੀ ਪਰਿਆਪਤਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਡਿਟ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਜਾਂਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਐਕਟਿਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਆਡਿਟ ਹਰ ਸਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵੈਬਸਾਈਟਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਕੇ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਾਲਾਨਾ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵੈਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਤੀਜੇ ਪਾਰਟੀ ਆਡਿਟਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰੋਐਕਟਿਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬਾਹਰਲੇ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਤੀਜੇ ਪਾਰਟੀ ਆਡਿਟ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਵੀ, ਮੰਤਰਾਲਿਆਂ/ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਯੋਜਨਾ/ਗੈਰ-ਯੋਜਨਾ ਫੰਡਾਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

4.5 ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਮੰਤਰਾਲਾ/ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਲਈ ਤੀਜੇ ਪਾਰਟੀ ਆਡਿਟ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮੰਤਰਾਲਿਆਂ/ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ/ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

4.6 ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਹਰ ਸਾਲ ਕੁਝ ਮੰਤਰਾਲਿਆਂ/ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਆਡਿਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੈਕੇਜ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਆਈਟਮਾਂ ਦੀ ਪਰਿਆਪਤਤਾ ਅਤੇ ਮੰਤਰਾਲਾ/ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

4.7 ਪ੍ਰੋਐਕਟਿਵ ਖੁਲਾਸਾ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ, ਇਸ ਦਾ ਤੀਜੇ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਆਡਿਟ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੰਚਾਰ ਨੂੰ RFD ਟਾਰਗੇਟ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

10. 'ਸਬਮਿਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਨੋਟ' ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 4 ਦੇ ਮੈਂਡੇਟ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ ਅਤੇ 10.12.2013, 22.09.2014 ਅਤੇ 09.07.2015 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ O.M. ਵਰਗੇ ਹੋਰ O.M.'ਸ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

11. ਅੱਗੇ ਵਧਦਿਆਂ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੁਲਭ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਯਾਸ ਵਿੱਚ, ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਦੋ ਹੋਰ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਾਰਾ 4 ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਕਾਰਜਾਨਵਿਤੀ ਲਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਪਹਿਲੀ ਕਮੇਟੀ ਜਿਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਸ੍ਰੀ ਏ. ਐਨ. ਤਿਵਾਰੀ, ਸੀ.ਆਈ.ਸੀ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਨੇ ਕੀਤੀ, ਨੇ (ਅ) ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਆਨਲਾਈਨ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਰਤੋਂਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ (ਬ) ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਿਵਾਰਣ ਮਕੈਨਿਜ਼ਮ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ, ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਹ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਓ.ਐਮ. ਮਿਤੀ 29.06.2015 ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

12. ਦੂਜੀ ਕਮੇਟੀ ਜਿਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਡਾ. ਦੇਵੇਸ਼ ਚਤੁਰਵੇਦੀ, ਪੂਰਵ ਜੁਆਇੰਟ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਨੇ ਕੀਤੀ, ਨੇ ਵੀ ਕੁਝ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਨੂੰ ਓ.ਐਮ. ਮਿਤੀ 30.06.2016 ਰਾਹੀਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕੁਝ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ (ਅ) ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ ਸਿਸਟਮੈਟਿਕ ਅਤੇ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਬਾਤਚੀਤ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੁਓ ਮੋਤੂ ਅਪਲੋਡ ਕਰਨ ਲਈ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦੇਣਾ, (ਬ) ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸਹੂਲਤ ਕੇਂਦਰਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਤਾਂ ਜੋ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬਾਰੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ, (ਸੀ) ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵੈਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੋਜਯੋਗ ਅਤੇ ਪੁਨਰਪ੍ਰਾਪਤੀਯੋਗ ਡਾਟਾਬੇਸ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ; ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ (ਡੀ) ਮੰਤਰਾਲਾ/ਵਿਭਾਗ/ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਸ਼ਿਕਸ਼ਣ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਰਦਰਸ਼ਿਤਾ ਆਡਿਟ ਕਰਨ ਦੀ ਉਦਮ ਕਰਨਾ।

13. ਨੋਟ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਓ.ਐਮ. ਮਿਤੀ 15.10.2019 ਨਾਲ, ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਆਡਿਟ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਢਿੱਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਿਕਸ਼ਣ ਸੰਸਥਾਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਾਰਦਰਸ਼ਿਤਾ ਆਡਿਟਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਭਾਵ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਮੰਤਰਾਲਾ/ਵਿਭਾਗ/ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਸੰਸਥਾਨ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ।

14. ਕਈ ਕੇਂਦਰੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੇ, (ਅ) ਵੱਖ ਵੱਖ ਆਡਿਟਿੰਗ ਪ੍ਰਸ਼ਿਕਸ਼ਣ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚਾਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਆਡਿਟ ਲਾਗਤ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਗਿਰਾਵਟ, (ਬ) ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀ/ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਿਕਸ਼ਿਤ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਘਾਟ, ਅਤੇ (ਸੀ) ਪ੍ਰਸ਼ਿਕਸ਼ਣ ਸੰਸਥਾਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰਸ਼ਿਕਸ਼ਣ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਪੂਰਵ-ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਕਾਰਨ, ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਲਈ ਓ.ਐਮ. ਮਿਤੀ 20.09.2022 ਰਾਹੀਂ ਹੋਰ ਢਿੱਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਰਦਰਸ਼ਿਤਾ ਆਡਿਟਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਧੀਨ ਮੰਤਰਾਲਾ/ਵਿਭਾਗ/ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਿਕਸ਼ਣ ਸੰਸਥਾਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

15. ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਡਿਟ ਸਰਕਾਰੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ (ਓ.ਐਮ. 07.09.2021) ਦੁਆਰਾ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਨੋਟ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਓ.ਐਮ. ਦੀ ਤਾਰੀਖ 14.09.2022 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਰੇ ਮੰਤਰਾਲਿਆਂ/ਵਿਭਾਗਾਂ/ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ (ਏ) ਤੀਜੇ ਪਾਰਟੀ ਆਡਿਟ ਲਈ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰਨ ਲਈ; (ਬੀ) ਸੀ.ਆਈ.ਸੀ. ਨੂੰ ਓ.ਐਮ. ਦੀ ਤਾਰੀਖ 07.11.2019 ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਸੰਮਪੂਰਨ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਲੋੜੀਂਦੇ ਵੇਰਵੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ; (ਸੀ) ਸੀ.ਆਈ.ਸੀ. ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲਈ; ਅਤੇ (ਡੀ) ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਓ.ਐਮ.ਜ਼ ਦੀ ਤਾਰੀਖ 13.04.2013 ਅਤੇ 07.11.2019 ਦੀਆਂ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ।

16. 07.11.2019 ਨੂੰ, ਪਰਸੋਨਲ ਅਤੇ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦੇ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਇੱਕ ਓ.ਐਮ. ਜਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ 15.04.2013 ਦੀਆਂ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ। ਧਾਰਾ 4.4 ਨੂੰ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:

"4.4 ਹਰੇਕ ਮੰਤਰਾਲਾ/ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰੋਐਕਟਿਵ ਡਿਸਕਲੋਜ਼ਰ ਪੈਕੇਜ ਹਰ ਸਾਲ ਤੀਜੇ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਆਡਿਟ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਡਿਟ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਐਕਟਿਵ ਡਿਸਕਲੋਜ਼ਰ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਪਾਲਣ ਅਤੇ ਪੈਕੇਜ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਆਈਟਮਾਂ ਦੀ ਪਰਯਾਪਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਆਡਿਟ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਜਾਂਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹੋਰ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰੋਐਕਟਿਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਆਡਿਟ ਸਾਲਾਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸੈਂਟਰਲ ਇਨਫਾਰਮੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਵੈਬਸਾਈਟਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਕੇ ਸਾਲਾਨਾ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਚਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਆਡਿਟ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਹਰੇਕ ਮੰਤਰਾਲਾ/ਵਿਭਾਗ/ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। *ਪਰ ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਮੰਤਰਾਲਿਆਂ/ਵਿਭਾਗਾਂ/ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਧੀਨ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਥੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਆਡਿਟ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।* ਸਾਰੇ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵੈਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਤੀਜੇ ਪਾਰਟੀ ਆਡਿਟਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰੋਐਕਟਿਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬਾਹਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਤੀਜੇ ਪਾਰਟੀ ਆਡਿਟ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਵੀ। ਮੰਤਰਾਲਿਆਂ/ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਯੋਜਨਾ/ਗੈਰ-ਯੋਜਨਾ ਫੰਡਾਂ ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

17. ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਦਾਇਰ ਨੋਟ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ 'ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ' ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕੱਢਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੀ ਪੈਰਾ 17 ਤੋਂ 20 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

17. ਸੀ.ਆਈ.ਸੀ. ਨਾਲ ਰਜਿਸਟਰਡ ਹਰੇਕ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਚਾਰ ਤਿਮਾਹੀ ਰਿਟਰਨ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ।

18. ਕੁੱਲ 2278 ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ, 2173 ਯਾਨੀ ਕਿ 95% ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ ਸਾਲ ਯਾਨੀ ਕਿ 2021-22 ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਚਾਰ ਤਿਮਾਹੀ ਰਿਟਰਨ ਜਮਾ ਕਰਵਾਏ ਹਨ (ਸੀ.ਆਈ.ਸੀ. ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਰਿਪੋਰਟ 2021-22)।

19. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਅਧੀਨ ਸੁਓ ਮੋਟੂ ਖੁਲਾਸਾ ਅਤੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੀ ਪਾਰਦਰਸ਼ਿਤਾ ਦੀ ਆਡਿਟ ਕਰਨਾ ਦੋ ਵੱਖਰੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਪਹਿਲਾ ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਇੱਕ ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ, ਉਥੇ ਦੂਜਾ

15.04.2013 ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਓ.ਐਮ. ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਹੈ।

20. ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਆਦਰਪੂਰਵਕ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੋਐਕਟਿਵ ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਪੈਕੇਜਾਂ ਦੀ ਤੀਜੇ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਆਡਿਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਉਹ ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਮਝੇ ਜਾ ਸਕਦੇ।

18. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਯਾਚੀ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਦਾਇਰ ਲਿਖਤੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ 33% ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਰਦਰਸ਼ਿਤਾ ਦੀ ਆਡਿਟ ਕਰਵਾਈ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੀਜੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਆਡਿਟ ਦੇ ਘੱਟ ਲਾਗੂ ਕਰਨ 'ਤੇ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਬੁਰਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 14.09.2022 ਦੀ ਓ.ਐਮ. ਵਿੱਚ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਤੀਜੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਆਡਿਟ ਦੇ ਘੱਟ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 33% ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਾਰਦਰਸ਼ਿਤਾ ਦੀ ਆਡਿਟ ਕਰਵਾਈ ਸੀ, ਉਹ ਮਾੜੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋਐਕਟਿਵ ਖੁਲਾਸੇ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਅਤੇ ਮਾਤਰਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ।

19. ਸਾਨੂੰ ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਸਖਤ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਕੇਂਦਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸੂਚਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਕਾਰਜਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਤੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ ਹੈ।

20. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 25 ਵਿੱਚ ਸਟੈਚਯੂਟਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ 'ਨਿਗਰਾਨੀ ਅਤੇ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ' ਮਕੈਨਿਜ਼ਮ ਦਾ ਨੋਟ ਲੈਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਟੈਚਯੂਟਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ 'ਜਵਾਬਦੇਹੀ' ਦੀ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ।

25. ਨਿਗਰਾਨੀ ਅਤੇ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ।

(1) ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਜਾਂ ਰਾਜ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਹਰ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਕਾਪੀ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭੇਜੇਗਾ। (2) ਹਰ ਮੰਤਰਾਲਾ ਜਾਂ ਵਿਭਾਗ, ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪਬਲਿਕ ਅਥਾਰਿਟੀਆਂ ਸਬੰਧੀ, ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਜਾਂ ਰਾਜ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਰੱਖਣ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨੁਪਾਲਣਾ ਕਰੇਗਾ। (3) ਹਰ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਉਸ ਸਾਲ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਸਾਲ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਹੈ, ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ — (ਕ) ਹਰ ਪਬਲਿਕ ਅਥਾਰਿਟੀ ਨੂੰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ; (ਖ) ਉਹ ਫੈਸਲੇ ਜਿੱਥੇ ਬੇਨਤੀਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀਆਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਉਹ ਧਾਰਾਵਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਧੀਨ ਇੰਹ ਫੈਸਲੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ; (ਗ) ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਜਾਂ ਰਾਜ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਨੂੰ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਭੇਜੇ ਗਏ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ; ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ; (ਘ) ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਸਬੰਧੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਖਿਲਾਫ ਲਿਆ ਗਿਆ ਕੋਈ ਵੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਵੇਰਵੇ; (ਙ) ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਹਰ ਪਬਲਿਕ ਅਥਾਰਿਟੀ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਦੀ ਰਕਮ; (ਚ) ਕੋਈ ਵੀ ਤੱਥ ਜੋ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਕਰਨ ਦੀ ਪਬਲਿਕ ਅਥਾਰਿਟੀਆਂ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ; (ਜ) ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ਾਂ, ਇਸ ਐਕਟ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਸਾਂਝੇ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਕਾਸ, ਸੁਧਾਰ, ਆਧੁਨਿਕੀਕਰਨ, ਸੁਧਾਰ ਜਾਂ ਸੋਧ ਸਬੰਧੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ਾਂ ਸਮੇਤ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸੰਚਾਲਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ। (4) ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਹਰ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ, ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਜਾਂ ਰਾਜ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਇਕ ਕਾਪੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸੰਸਦ ਦੇ ਹਰ ਸਦਨ ਅੱਗੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਾਰਨ ਬਣਾਵੇ, ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਦੋ ਸਦਨ ਹਨ, ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਇਕ ਸਦਨ ਹੈ ਉਸ ਸਦਨ ਅੱਗੇ। (5) ਜੇ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਜਾਂ ਰਾਜ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦੀ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਫੰਕਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਜਾਂ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਕਦਮ ਦਰਸਾਏ ਜਾਣ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਮੇਲ ਨੂੰ ਬਢਾਉਂਣ ਲਈ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।"

21. ਧਾਰਾ 25 ਨਾਗਰਿਕ ਦੇ 'ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ' ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 75(3) ਜਾਂ 164(2) ਅਧੀਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਕਲੈਕਟਿਵ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰ◌ੰਖਲਾ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ ਨਾਗਰਿਕ ਆਪਣੇ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੂਚਨਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਬੰਧਨਯੋਗ ਪਬਲਿਕ ਅਥਾਰਿਟੀ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੈ। ਵਿਭਾਗ, ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ, ਅਜਿਹੀ ਸੂਚਨਾ ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ ਸੀ.ਆਈ.ਸੀ. ਜਾਂ ਐਸ.ਆਈ.ਸੀ. ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਏਗਾ (ਧਾਰਾ 25(2) ਵੇਖੋ)। ਸੀ.ਆਈ.ਸੀ. ਜਾਂ ਐਸ.ਆਈ.ਸੀ. ਫਿਰ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਬਾਰੇ 'ਰਿਪੋਰਟ' ਤਿਆਰ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਅਗਾਊਂ ਕਰੇਗਾ (ਧਾਰਾ 25(1) ਵੇਖੋ)। ਸੀ.ਆਈ.ਸੀ./ਐਸ.ਆਈ.ਸੀ. ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ 'ਰਿਪੋਰਟ' ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 25(3) ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਜ) ਤੱਕ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਸਾਰੇ ਵੇਰਵੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਸੀ.ਆਈ.ਸੀ./ਐਸ.ਆਈ.ਸੀ. ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਸੰਸਦ/ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਅੱਗੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਾਰਨ ਬਣਾਏਗੀ (ਧਾਰਾ 25(4))। ਫਿਰ ਇਹ ਸਦਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ, ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਕਿ ਮੰਤਰੀ ਪਰਿਸ਼ਦ (ਸਰਕਾਰ) ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਭਰੋਸਾ ਪ੍ਰਖਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਚੱਕਰ ਸੰਸਦ ਦੀ ਸਰਬੋਚਤਾ ਨੂੰ ਨਾਗਰਿਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਰਾਜ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੇ। ਇਹ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ।

22. ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਹੱਥ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਕੋਲ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ 'ਸੂਚਨਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ' ਹੋਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਹਿ-ਸੰਬੰਧਿਤ 'ਫਰਜ਼' ਨੂੰ ਧਾਰਾ 4 ਵਿੱਚ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਅਸਲ ਕੇਂਦਰ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਫਰਜ਼ 'ਤੇ ਟਿਕਿਆ ਹੈ। ਪਬਲਿਕ ਡਿਊਟੀ ਬੇਅਰਰਜ਼ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਅਤੇ 'ਅਧਿਕਾਰ ਧਾਰਕਾਂ' ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਸੰਚਾਲਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪਾਸਾ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਿਜੇ ਰਾਜਮੋਹਨ ਬਨਾਮ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ.', ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"34. ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾ ਕੇ ਅਸਰਦਾਰ ਅਤੇ ਅਰਥਪੂਰਨ ਹੋਵੇਗੀ।

35. ਮਾਨਵ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਪੱਥਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਹਿਮ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਵਿੱਚ "ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ" ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ "ਅਧਿਕਾਰ ਧਾਰਕਾਂ" ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਸੰਚਾਲਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਵੀ 2015 ਵਿੱਚ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਮੰਤਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਨਾਗਰਿਕ ਚਾਰਟਰ ਆਂਦੋਲਨ ਦੇ ਛੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ।

36. ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮੁੱਖ ਘਟਕ ਪੱਖ ਹਨ : (i) ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ, (ii) ਜਵਾਬਦੇਹੀ, ਅਤੇ (iii) ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗਤਾ। ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜ ਦਾਇਤਵਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਵਿੱਚ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਲੋਕ, ਸਮੇਤ ਜਨਤਾ, ਉਸੇ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰ ਹੋਣ। ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗਤਾ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦੀ ਘਾਟ ਖਿਲਾਫ ਉਚਿਤ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਅਤੇ ਉਪਚਾਰਾਤਮਕ ਕਾਰਵਾਈ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦਾ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਕਾਰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਜਾਂ ਸਮੂਹਿਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕਰਤਵ ਦੀ ਉਪੇਕਸ਼ਾ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਰੋਕਥਾਮਕ ਕਾਰਜ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਾਕਾਰਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਉੱਤੇ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।"

23. ਸਰਕਾਰ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਵਿੱਚ ਸਾਂਝੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਵਿਚਕਾਰ ਸਿੱਧੇ ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਿਆਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"325. ਸਾਂਝੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਸਿੱਧਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਬੰਧ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਆਕਸਫੋਰਡ ਸਾਥੀ ਵਿੱਚ ਸੰਕਲਪਿਤ ਹੈ:

ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਬਜਾਏ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ.... ਇਹ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆਸ਼ੀਲਤਾ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ... ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਉਹ ਇੱਕ ਨਿਯਮਾਤਮਕ ਆਦਰਸ਼ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ... ਇਸ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਰਥ ਵਿੱਚ, ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਨੂੰ ਹੀ ਨਤੀਜਾ-ਉਨਮੁਖ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।"

24. ਨਿਗਰਾਨੀ ਅਤੇ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕੇਂਦਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸੂਚਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਮਿਲੇ। ਧਾਰਾ 25 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

"(5) ਜੇਕਰ ਕੇਂਦਰੀ ਸੂਚਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸੂਚਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਇਸ ਅਧਿਨਿਯਮ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਜਾਂ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਕਦਮ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹੋਣ ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਮੇਲ ਨੂੰ ਬਢਾਉਣ ਲਈ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।"

25. ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਸਥਾਪਿਤ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 4 ਅਧੀਨ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਰਾਏ ਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਸਤੂ ਸਿਰਫ ਤਦ ਹੀ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ 'ਅਧਿਕਾਰ ਧਾਰਕਾਂ' ਅਤੇ 'ਫਰਜ਼ ਧਾਰਕਾਂ' ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦਾ ਸਿਦਾਂਤ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇ। ਕੇਂਦਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸੂਚਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਥਾਨ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੇ ਅਧਿਆਇ III ਅਤੇ IV ਅਧੀਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਨਤਾ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 18 ਅਧੀਨ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਗਿਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ 'ਨਿਗਰਾਨੀ ਅਤੇ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ' ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ਕਤੀ ਕੇਂਦਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸੂਚਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਹਰੇਕ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਵਿੱਚ ਪਾਰਦਰਸ਼ਿਤਾ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਨੂੰ ਬਢਾਉਣਾ।

26. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਅਸੀਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਸੂਚਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸੂਚਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਲਗਾਤਾਰ ਧਾਰਾ 4 ਦੇ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੇ ਮੰਡੇਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨਗੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਕਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਿਕਸ਼ਣ ਦੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਪ੍ਰਸਕ੍ਰਿਪਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ 07.11.2019 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਓ.ਐਮ. ਅਧੀਨ ਹਦਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਧਾਰਾ 25 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਅਧੀਨ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਹੋਣਗੇ।

27. ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 990 ਦੇ 2021 ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਰਾਜ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਦੇ ਮੈਂਡੇਟ ਦੇ ਉਚਿਤ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਾਲ, ਉਪਰੋਕਤ ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

28. ਖਰਚੇ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate